

ENGELLİLİK VE ETİK

BEN KİMİM?

Engelli; doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişidir

Engelli bireyler, engelli olmayan bireylerle eşit haklara ve imkânlarla sahiptir. Ancak, bu bireyler için geliştirilen, ayrımcı, özel programlar ve düzenlemeler, gerçekte onların daha iyi hizmet almasına değil, toplumdan

soyutlanmasına ve yalnızlaştırılmasına neden olmaktadır. Her insan için olduğu gibi, engelliler için de, toplumsal yaşama katılarak kendini gerçekleştirmek, hem bir gereksinim hem de bir haktır. Bu gereksinim karşılanmadığında,

bireyde doyumsuzluk ve yetersizlik duygusu gelişir. Engelliler için bu etki daha

da belirgindir. Engelliler, toplumun diğer üyeleriyle aynı haklara ve ayrıcalıklara sahip, hizmet görmeye ve düşünülmeğe layık ve öte yandan da diğer bireylerle aynı sorumlulukları taşıması gerekli kişiler olarak kabul edilmez.

Unutulmamalıdır ki "farklı olmak, 'farklı muamele tabi tutulmanın' haklı gerekçesi olamaz. Engelliler de herkes gibi, başka hiçbir sebeple değil; **salt insan oldukları için onurlu bir yaşamı hak etmektedirler**".

Tıp, sosyal bilimler, etik, hukuk gibi pek çok alanı bir araya getiren engelli etiği kavramı, sosyal yaşamda engellilikten kaynaklanan dezavantajlı durumların toplumsal

İnsanların kurduğu bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları, doğruyanlış ya da iyi-kötü gibi ayrımları ahlaksal açıdan araştırılan bir felsefe disiplini.

Engelli etiği etikle ilgili başlıkların engelli bireyleri ilgilendiren durumlara uyarlanması ve çok disiplinli çalışmayı gerektiren bir alandır.

Hayatta sizi en çok tedirgin eden, korkutan şeyler nelerdir?

"İnsanların çığırdan çıkmasından korkarım" (K1)

"Bakar körlerin anlayışsızlıkları beni çok tedirgin eder." (K2)

"Yalnız kalmak." (K3)

"Çocuğa iyi bir gelecek sağlayamamak" (K4)

Bu sayıda:

Ben Kimim?	1
Etik	1
Dil Kullanımı ve Etik	2
Eğitim Hakkı ve Etik	2
Ekonomik Konular ve Etik	3
Toplumsal Konular ve Etik	3
İstatistik ve Kapanış	4

İlgi çeken özel konular:

- Engelliler ve Etik
- Dil ve Etik
- İstatistik
- Farklılık
- Toplum
- Ekonomi

normlara uyumlu biçimde yorumlanarak "farklılıklarla birlikte yaşama" anlayışını geliştirmeyi amaçlar. Tanımından da anlaşılacağı üzere kavram engelliliğin söz konusu olduğu her alan için geçerlidir.

Dil Kullanımı ve Etik

Kurduğumuz cümleler bizim yaşama bakış açımızı özetler niteliktedir. Bu nedenle dilin kullanımı zihni yansıtır ve davranışlarımız ile yaşamda görünür kılınır. Dilin etik kullanımını anlamında, kullandığımız kelimelere ve kelimelere yüklediğimiz anlamlara dikkat etmemiz bizim sorumluluğumuzdur. Doğru ifadeleri kullanmaya özen göstererek kurduğumuz iletişim, bir zaman sonra gerçekliğimiz haline gelerek içinde yaşadığımız ve sorumlu olduğumuz toplumu iyileştirici nitelik kazanacaktır.

Etik Kod

Toplum kullandığı dilde engelli bireyleri ötekileştirici cümlelerden kaçınmalıdır. “Benim engelli kardeşlerim, engellileri çok severim, hepimiz bir engelli adayız” gibi ifadeler ile engelli bireyler politika veya reklam amaçlı kullanılmamalı, birey ötekileştirilmemelidir.

Engelli bireyin “engeli” yerine “kişilik özelliklerine” odaklanılmalıdır. Acıma duygusu belirten ya da hakaret amaçlı ifadeler kullanılmamalıdır. Bireyi betimlerken onun engeline/farklılığına göndermede bulunulmamalıdır (“kör Hasan”, “aksak Ahmet”, “kısır gelin” vb.)

Engelli bireylerle iletişim kurarken duygu ve düşüncelerinizi paylaşmaktan kaçınılmamalıdır.

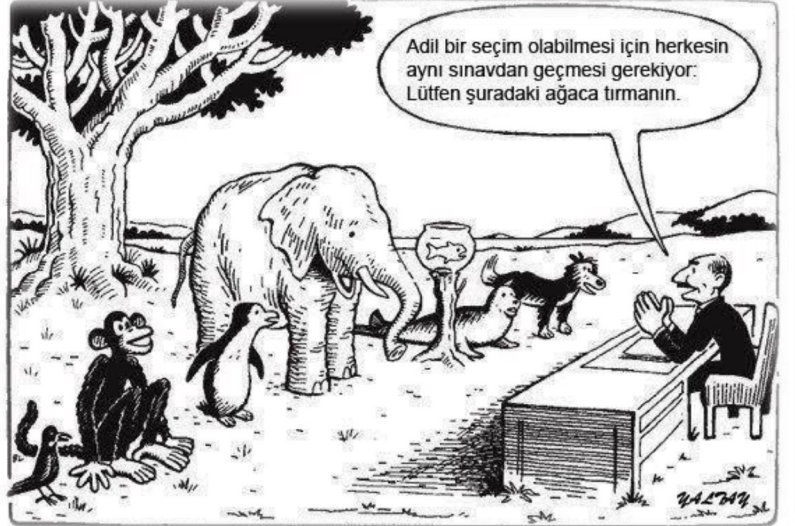
Eğitim Hakkı ve Etik

Engelli bireylerin her düzeyde eğitim hakkı vardır ve engellenemez. Engelli bireylerin eğitim hakkından yararlanması indirgemeci bir yaklaşımla ders-sınav muafiyeti olarak değerlendirilmemelidir.

Öğrencinin muafiyet isteği dikkatlice değerlendirilmeli ve engeline uygun ders-sınav uyarlamalarının yapılması sağlanmalıdır.

Engelli bireylere eğitim hakkı ve yararlanma durumu konusunda bilgi verilmeli, engelli bireyin bu sürece aktif katılımı özendirilmelidir.

Engelli bireyler eğitim hakları konusunda bilgi sahibi olmakla ve haklarından yararlanma durumunu değerlendirmek ve izlemekle sorumludurlar.

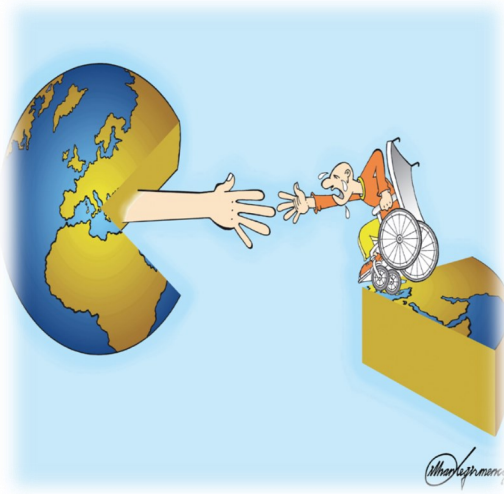
Türkiye’de engelli bireyin eğitim hakkı ile ilgili yasal altyapı mevcuttur ancak bu tek başına işe yaramamaktadır. Bu nedenle öncelikle toplumsal önyargıları değiştirmek için çalışmalar yapmak gerekmektedir. Eğitim ile ilgili haklardan eğitimcilerin, yöneticilerin, ailelerin ve öğrencilerin de haberdar olması çok önemlidir. Eğitim hakkı dava süreçlerine gerek kalmadan uygulanmalıdır. İdeal olarak, ailelerin ve öğrencilerin eğitim hakkından yararlanabilmesi için tek başına mücadele etmesi beklenmemelidir.

Eğitim uyarlamaları öğrenciye yapılan bir “ayrıcalık” değildir, aksine eğitimde **fırsat eşitliği**dir.

Ekonomik Konular ve Etik

İş dünyasındaki sorunlar nedeniyle kısıtlı erişim imkanı bulabilen engelli bireylerin üçte ikisi işsiz olup, bir kısmı ise hiç iş aramamaktadır. Araştırmalar kadın engellilerin iş bulma sürecinde, erkek engelli bireylere oranla çok daha dezavantajlı olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca engelli bireylerin önemli bir kısmı kayıt dışı çalıştığı için iş gücü kapsamında yer almamaktadır.

Yaklaşık her beş engelli bireyden biri yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bu doğrultuda işsizlik, engelli bireyleri yoksulluk sınırının altına çeken en önemli sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk sınırının altındaki bireyler ise eğitim, sağlık ve istihdam başta olmak üzere ekonomik, sosyal ve insani haklara erişememektedir. Engelli bireylerin sağlık, sosyal hizmetler ve imalat sanayi öncelikli alanlar olmak üzere daha ziyade niteliksiz işlerde, daha düşük ücretlerle istihdam edildikleri görülmektedir. Ne var ki, işgücüne katılan engelli birey-

lerin çok az bir bölümü eğitim aldıkları alanda çalışmaktadır. Firmalar, iş kazası olasılığı, uyumsuzluk, iletişimde sorunları, iş akışının yavaşlaması gibi gerekçelerle engelli bireyleri işe almaktan kaçınmaktadırlar. Daha da ötesi, “işe gelmene gerek yok, ben senin maaşını, sigortanı öderim...” gibi söylemlerle birçok işveren için engelli istihdamının yasal bir zorunluluktan öteye geçemediği görülmektedir.

Oysa ki, engelli bireylerin istihdama katılım payının artırılması ekonomik kalkınmanın olmazsa olmaz gereklerinden biridir. Öte yandan engellilik, ticari faaliyetler kanalıyla ekonomik istismara da konudur. Engelli bireylere yardım adı altında dergi, gazete, ürün, tiyatro bileti vs. satışı, bağış-yardım toplama gibi birçok faaliyet

yasal boşluklardan faydalanılarak gerçekleştirilmektedir. Bu gibi istismar içeren faaliyetler, sadece engelli bireyleri değil toplumu da maddi-manevi sömürmekte, engelli bireylerin muhtaç, çaresiz kimseler gibi algılanmasına ve engelliler yararına çalışan kişi ve kurumlara olan güvenin sarsılmasına neden olmaktadır.

Oysa ki acıma ve acındırma faaliyetleri dışında doğru uygulanan istihdam poli-

tika ve uygulamaları ile engelli bireyler artık “engelli” veya “engelli çalışan” değil, birey olarak tanımlanabilecektir.

Etik Kod

Engelli bireylerin ekonomik hayata katılımı yalnızca ekonomik değil, sosyalleşme, başarının hazzını yaşama ve toplumda farkındalık yaratma anlamında bir hak-tır.

Yasal ve yapısal düzenlemelerin yapılarak, bu anlamda boşlukların giderilmesi, engellilerin ekonomik istismara konu olmasını önlemek açısından önemlidir.

Mali desteklerle engelli bireyin daha fazla üretim sürecine dahil olmaları desteklenmelidir.

“Yaklaşık her beş engelli bireyden biri yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.”

Toplumsal Konular ve Etik

Bireylerin sosyal hayata daha etkin katılabilmeleri için fiziksel yetersizliklerin yanı sıra toplumsal ön yargılar, bilinç ve bilgi eksiklikleri giderilmelidir.

Engelli bireyler sosyal hayatta yok sayılma, ötekileştirilme, etiketlenme gibi ayrımcı davranışlarla karşı karşıya bırakılmamalıdır.

Engellilik bulaşıcı değildir ve reklam aracı olarak kullanılamaz.

Haklarının arama konusunda bilinçlendirilmeli ve cesaretlendirilmelidirler.

Engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımını sağlamada toplumun engellilikle ilgili farkındalığının artırıcı çalışmalar yapılmalıdır.

Besni Rehberlik Araştırma Merkezi

YeniBesni Mah. Kurdini SK.
Eğitim Vakfı İlkokul Yanı
Besni/ADIYAMAN

Telefon:0(416) 318 20 60

[http://
besniram.meb.k1
2.tr/](http://besniram.meb.k12.tr/)

Elinizde sihirli bir değnek olsa neleri değiştirmek isterdiniz?

“Engelli ve özürlü kelimelerinin kaldırılmasını isterim.”

“Savaşı durdurmak.”

“Dünyanın acımasızlığını, kötülükleri, zalimliği değiştirmek ve yok olmasını isterim. Hayvanlara ve insanlara zarar verilmesin isterim.”

“Yokluk çeken insanların imkânlarının daha iyi olmasını isterim.”

“Yaşadığım olayların yaşanmamış olmasını ve yeni bir başlangıç yapmak, babamın sinirliliğini değiştirmek isterdim”

Yaş Grubu	Engelli Sayısı
00-4	37.207
05-09	109.837
10-14	150.376
15-19	123.437
20-24	113.288
25-29	114.476
30-34	120.539
35-39	119.271
40-44	119.560
45-49	112.355
50-54	97.825
55-59	90.077
60-64	82.578
65-69	76.254
70-74	74.340
80-84	86.928
85+	76.381
Toplam	1.778.228

Engel Grubu	Engelli Sayısı
Dil ve Konuşma	46.494
Görme	259.889
İşitme	189.726
Ortopedik	390.528
Ruhsal ve Duygusal	205.963
Süreğen Hastalık	949.105
Zihinsel	547.455
Toplam	1.778.228

Devlet İstatistik Kurumu 2002 verileri